

НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКА КОНФЕРЕНЦИЯ
„Правни проблеми по прилагането на ГПК. Възможните разрешения“,
организирана от ВИСШ АДВОКАТСКИ СЪВЕТ
под патронажа на Председателя на Правната комисия на Народното събрание

Адв. Силвия Йорданова Спасова, главен асистент в катедра
„Гражданскоправни науки”, Доктор по право

РЕЗЮМЕ на ДОКЛАД

ОБЕЗПЕЧЕНИЕ НА ИСКА – Практически проблеми

гр. София, 2017

Обезпечението на иска е институт на гражданското процесуално право, уреден още с приемането на Закона за гражданското съдопроизводство, но въпреки това по редица основни въпроси на обезпечението на иска съществува дискусия. Такива са въпросите, свързани с необходимостта от обосноваване и доказване на интереса от обезпечение на иска, какво е допустимото съдържание на обезпечителните мерки, допустимо ли е сезирането на съда многократно с едно и също искане за обезпечение на иска, какво значение за обезпечителния процес има неспазването на подсъдността, до какви последици води нередовността на молбата за обезпечение на иска, пред кой съд и как да се реализира защитата на ответника срещу допуснатото обезпечение. Наблюдава се противоречива съдебна практика по много от въпросите на обезпечението на иска, която за съжаление не може да бъде преодоляна от ВКС, тъй като с измененията на чл. 396 ГПК от 2010 г. много рядко актовете по обезпечението достигат до ВКС.

По-долу са формулирани част от проблемите, като основа за дискусия и евентуално изготвяне на предложение за законодателна промяна или преосмисляне на съдебната практика.

1. Необходимо е преосмисляне на приложението на обезпечителната защита и разширяване на приложното ѝ поле по отношение на заповедното производство. Подаването на заявление за издаване на заповед за изпълнение не представлява предявяване на иск по смисъла на чл. 390, ал. 3 ГПК и по действащата уредба обезпечителната защита не намира приложение в заповедното производство. С оглед поведението на длъжника, заповедното производство може да се развие като исково, а в хипотезата на чл. 410 ГПК кредиторът ще разполага с възможност да обезпечи успешното принудителното изпълнение едва след уведомяване на длъжника. Препоръчително е обезпечителната защита да намери приложение и в заповедното производство, като в чл. 390 ГПК се създаде нова алинея, която предвижда, че при допускане на обезпечение по искове за установяване на вземането по чл. 415 съдът определя срок за предявяване на бъдещ иск, който съвпада със срока по чл. 415, ал. 1. Ако длъжникът не подаде възражение в срока по чл. 414 наложените заповед и възбрана запазват действие.

2. Необходимо е преосмисляне на защитата на ответника срещу допуснатото обезпечение. Промените през 2010 г. доведоха до неприемливия резултат жалбата на ответника срещу допуснатото от въззивния за обезпечението съд да бъде разгледана само ако се налице предпоставките по чл. 280, ал. 1 ГПК. По този начин се допуска да завърши едно защитно-санкционно производство без да е гарантирано от закона средство за защита на страната, която ще понесе санкцията. Това положение може да бъде избегнато като защитата на ответника се осъществява чрез възражение пред съда, допуснал обезпечението. По този начин би се спестило препращането на делото на въззивната инстанция, а възраженията му, ще бъдат разгледани от съда, който най-добре познава спора, защото вече е изследвал предпоставките за допускане на обезпечението, макар само въз основа твърденията на ищеца. Така в най-голяма степен би се гарантирал принципа за равенство на страните в процеса, доколкото ответникът, подобно на молителя би могъл в рамките на две съдебни инстанции да защити възраженията си срещу допуснатото обезпечение, като му се даде възможност да обжалва определението на първоинстанционния съд, с което те са оставени без уважение.

3. Ако се запази защитата на ответника чрез обжалване на определението по допускане на обезпечението, за да се осигури ефективна защита срещу обезпечението, което е допуснато от въззивния за обезпечителното производство съд, препоръчително е в чл. 396, ал. 2, посл. изр. ГПК думите „ако са налице предпоставките на чл. 280, ал. 1” да бъдат заменени с думите „независимо от предпоставките за допускане на касационното обжалване по чл. 280, ал. 1”.

4. В съдебна практика по въпроса дали и как обезпечителната нужда трябва да бъде доказана се срещат както съдебни актове, в които се приема, че обезпечителната нужда се предполага, така и такива, според които тя трябва да бъде установена от молителя, като бъде доказана или обоснована, т. е. мотивирана. Необходимо е преосмисляне на съдебната практика и прилагането на ясни правила за това трябва ли и кога да бъде обоснована, съответно доказана обезпечителната нужда.

5. Съдебната практика не е съвсем последователна по отношение на обезпечителните мерки, които определя като допустими по искове, свързани с отношения между участниците в търговско дружество и самото дружество – искове по чл. 71, 74, 240а ТЗ, чл. 29 ЗТР и др. Обезпечителни запор и възбрана върху конкретно имущество на търговското дружество по повод искове по чл. 71 и 74 ТЗ в някои съдебни актове се определят като допустими, доколкото гарантират, че няма да бъдат предприети действия, осуетяващи възстановяване на положението преди постановяване на атакуваните решения и създаващи пречки за законосъобразното упражняване на членствените права на ищеца. В други съдебни актове се подхожда формално, като запорът и възбраната се отричат като подходящи мерки по тези искове по съображения, че правните последици от съдебния акт са свързани с правния режим на дружеството и нямат връзка с имущественото му състояние. Когато съществуват конфликти между участниците в търговско дружество, които са се пренесли в съда, най-добре би се обезпечил успешния изход от съдебния процес, без да се блокира дейността на дружеството, като временно се регулират от съда отношенията между спорещите до приключване на процеса – например чрез назначаване на трето лице, определен от съда управител или лице, под чиито надзор ще се осъществява дейността. Подобна намеса в дейността на дружеството обаче нашият закон изрично не предвижда, а текстът на чл. 397, ал. 1, т. 3 ГПК, който дава възможност да бъде определена мярка, която най-добре да отговори на обезпечителната нужда не се използва в практика, за разлика от други съвременни правни системи, при които тези мерки се осъществяват по реда на обезпечителното производство. Прегледът на съдебната практика на българските съдилища показва, че обезпечителните мерки, които са склонни да допускат по разглежданите искове съвсем не са в състояние изцяло да отговорят на обезпечителната нужда и е необходимо преосмисляне на обезпечителната защита по тях.

6. В българската литература единодушно се поддържа становището, че определението, с което се допуска или отказва обезпечение не се ползва със сила на пресъдено нещо и по тази причина съдът може да бъде сезиран с неограничени по брой молби за обезпечение. В единични съдебни актове се споделя разбирането, че повторна молба за обезпечение по висящо исково производство не е допустима, ако не се основава на нови обстоятелства. По отношение на обезпечение на бъдещ иск съдебната практика приема, че е допустимо сезирането на съда с неограничен брой молби за обезпечение. Необходимо е преосмисляне на съдебната практика и отговор на въпроса – дали подобна практика не води до неравно третиране на страните в обезпечителното производство, до ангажиране на ненужен ресурс и време от страна на съд и дали не може да постави под съмнение авторитета на съда и не биха възникнали определени

съмнения в неговата безпристрастност, доколкото е възможно да се стигне до противоречиви съдебни актове по едни и същи въпрос.

7. За да се избегне положението, в което често изпада ответникът – срокът му за обжалване да е изтекъл преди да се е снабдил с копие от обжалваното определение и да се гарантира на практика правилото, уреден в чл. 7, ал. 2 ГПК (на страните да се връчва препис от актовете, подлежащи на обжалване), би следвало да се предвиди изрично в чл. 400 ГПК, че молителят представя на органа по налагане на обезпечението оригинал за обезпечителната заповед и заверено копие от определението на съда по допускане на обезпечението за връчване на ответника.

8. С оглед създалата се съдебна практика в обезпечителното производство да не се прилага чл. 101 ГПК и да не се дават указания за поправяне на молбата за обезпечение на иска, би следвало в чл. 395 ГПК да се предвиди изрично препращане към този текст. Поправимостта на процесуалните действия на страните е една от предпоставките за осигуряване на достъпна и бърза обезпечителна защита.

9. Липсата на препращане в част IV на ГПК към чл. 247, 250 и 251 ГПК е пропуск, който би могло да бъде отстранен, подобно на препращането, предвидено в производството по издаване на изпълнителен лист (чл. 406, ал. 4 ГПК).

10. Препоръчително е детайлно да бъде уредена процедурата по замяна на обезпечителната мярка, като се направи разграничение между случаите на замяна по инициатива на молителя и на ответника. Молителят обикновено инициира процедура по замяна на обезпечителната мярка, когато първоначално допуснатата не е постигнала целите си – например липса на авоари по банковите сметки. Законът предвижда връчване на молбата за замяна при всички случаи, което може да доведе до обезсмисляне на предприетите от молителя действия по замяна на обезпечението.

11. Задържането на гаранцията по чл. 403, ал. 2 ГПК трябва да става, само ако са налице предпоставките по чл. 391 ГПК по отношение на иска за обезщетение от неоправданото обезпечение. Действащото разрешение на закона поставя ищеца по първоначалния иск и ответник по иска за обезщетение за вреди, причинени от неоправданото обезпечение, в по-неблагоприятно положение от всички останали ответници, срещу които е допуснато обезпечение. Неговото имущество може да се окаже блокирано въз основа на една голословна искова молба, а доколкото задържането на гаранцията никога не е обусловено от представяне на гаранция от страна на ответника (ищец по иска за обезщетение), искът за вреди на първоначалния ищец от евентуалното неоправдано задържане на гаранцията, ще се окаже необезпечен.